

6. Bazhenova S. E. (2021). *Zhyttya i tvorchist Yuzefa Antoniia Rolle v pratsakh uchenykh i krayeznavstv ostannoyi chverti XIX—XX st.*, [online]. Available at: <https://res.in.ua/jittyia-i-tvorchiste-yuzefa-antoniia-rollye-v-pracyah-uchenih-i.html> [Accessed 17.01.2021].
7. Osetrova G. (2005). Budynok Yosypa Rolle. *Podolyanyn*, 12 serpnia, [online]. Available at: <https://www.npptovtry.org.ua/m043/> (accessed 15.08.2020).
8. *Rolle Yosyf Yosyfovych*. (2021). Wikipedia: vilna entsyclopediya, [online]. Available at: http://uk.wikipedia.org/wiki/Ролле_Йосиф_Йосифович [Accessed 7.04.2020].
9. Taranova N. (2013). Yosyp Yosypovych Rolle — pryrododoslidnyk Podillya. *Istoriya ta metodologiya geografii. Naukovi zapysky*, 2, [online]. Available at: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/4090/1/Taranova.pdf> [Accessed 12. 09 2020].
10. Antonovych V. B. (1894). Yosyf Yosyfovych Rolle: (nekrolog). *Kievskaya starina*, 44 (2), pp. 305—310. [online]. Available at: <https://runivers.ru/bookreader/book479613/#page/358/mode/1up> [Accessed 20. 10. 2020].
11. Dr. Antoni J. (1882). Czasowa Komisya Archeograficzna. Centralne Kijowskie Archiwum. *Tygodnik spoleczno-polityczny "Kraj"*, 14, pp. 2—6.
12. Dr. Antoni J. (1883). Sprawozdania literackie (Wydawnictwa kijowskiego centralnego archiwum 1869—1883. *Tygodnik spoleczno-polityczny "Kraj"*, 26, pp. 7—9.
13. *Fond X, 18117-18118. Unit 2. Fol. 78*. Institute of Manuscript of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine.
14. Kyivskyi tsentralnyi Arkhiv davnikh aktiv 1852—1943. (2002). *Zbirnyk dokumentiv u dvokh tomakh. Tom pershyi 1852—1921*. Kyiv.

Надійшла до редакції 6 грудня 2021 року

ВИДАТНІ ДІЯЧІ ТА ВИЗНАЧНІ ПОДІЇ

УДК: 378.091.113(477)(092)Шей(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2022.3(308).48-52

Алла Соляник,

доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності Харківської державної академії культури,
e-mail: allasolyanik164@gmail.com

Наталія Кушнарєнко,

доктор педагогічних наук, професор Харківської державної академії культури, заслужений працівник культури України,
e-mail: nataliyaanikush@gmail.com

Ректор-новатор вищої гуманітарної освіти України (до 80-річчя від дня народження Василя Миколайовича Шейка)

9 травня 2022 р. Василю Миколайовичу Шейку — обдарованій особистості, видатному керівникові-менеджерові, авторитетному педа-

гогові, талановитому вченому, лідеру української культурологічної науково-освітньої школи, ректорові Харківської державної академії культури — виповнюється 80 років.

В. Шейко народився 9.05.1942 у м. Охтирка Сумської області. Навчався в Белгородському музичному училищі (1959—1963), Харківському державному інституті культури (1964—1968), де здобув вищий фах "культурно-освітній працівник вищої кваліфікації", аспірантурі Інституту історії АН СРСР (1968—1971). Василь Миколайович — доктор історичних наук (2002), професор (1991), академік Міжнародної академії інформатизації при ООН (1995), член-кореспондент Національної академії мистецтв України (2002), дійсний член Національної академії мистецтв України (2017).

Тривала професійна діяльність В. Шейка пов'язана з Харківською державною академією культури (ХДАК) — фундатором і лідером вищої культурологічно-мистецької й інформаційно-бібліотечної освіти та науки України. У цьому навчальному закладі Василь Миколайович працює від 1968 р., стрімко рухався кар'єрними сходами: обіймав посади викладача, старшого викладача, доцента, професора, завідувача кафедри, декана, проректора з наукової роботи. Знаковою датою в житті В. Шейка є 20 грудня 1989 р., коли вперше на альтернативних засадах абсолютною більшістю голосів його було обрано ректором ХДАК (тоді — Харківського державного інституту культури), керманічем якого він залишається й сьогодні.

За багато десятиліть роботи в управлінській, освітній і науковій сферах Василь Миколайович цілком заслужено здобув велику шану й авторитет як фахівець найвищого рівня, обдарований учений-лідер, інноваційний керівник, висококваліфікований педагог, багатогранний талант якого визнано не лише в Україні, а й за її межами.

Серед численних особистих і професійних чеснот В. Шейка виокремимо такі системоутворювальні якості: патріотизм, самовіддане служіння Україні та обраній справі; системний і динамічний тип мислення, що органічно поєднує вроджені особистісні й набуті інтегровані знання й компетенції обдарованого музиканта, організатора культурно-освітньої діяльності, керівника ЗВО різних рангів, науковця-історика, культуролога, освітянина; інноваційний, креативний потенціал, здатність не лише генерувати, а й успішно реалізовувати найновітніші стратегії, ідеї, парадигми, концепції, принципи й методи в освітній, науковій, творчій, управлінській діяльності; висока відповідальність за прийняття й успішну реалізацію ухвалених рішень; лідерські здібності в усіх основних напрямках складної, багатогранної діяльності; мобільність, вміння працювати в команді, об'єднати навколо себе перспективних фахівців-одномумців, здатних швидко адаптуватися до динамічних змін в освітньо-науковій сфері України; високий професіоналізм як ученого найвищого гатунку, найрезультативнішого і найцитованішого культуролога України; спроможність створити й очолити власну потужну наукову школу культурології, відому творчими здобутками в багатьох країнах світу; вміння налагодити тісні партнерські зв'язки між студентами та викладачами, всіма учасниками освітньо-наукового процесу. Сукупність рис управлінця-новатора, вченого й митця забезпечила

ювіляру довготривалий і незмінно високий авторитет у середовищі вітчизняної та світової освітньо-наукової спільноти. Завдяки його наполегливим зусиллям не лише суттєво зріс імідж ХДАК як сучасного, інноваційно налаштованого ЗВО, а й докорінно змінилася мережа діючих на той час інститутів культури нашої країни як синтезу споріднених галузей і спеціальностей. Саме В. Шейко висунув й успішно реалізував ідею створення на базі ХДАК унікального навчального закладу, який органічно поєднує культурологічно-мистецький та інформаційно-бібліотечний сегменти в освіті й науці, що надало можливості збагатити інтелектуальним знанням освіту, науку, культуру та мистецтво. Василя Миколайовича насамперед шанують не тому, що він ректор, а тому, що визнають його компетентність і неформальне лідерство. Формальне лідерство надається посадою, а неформальне — здобувається особисто.

Василь Шейко як керманіч академії доклав значних зусиль до її подальшого формування й розвитку та набуття статусу потужного, сучасного, елітного, інноваційного закладу вищої освіти культурологічно-мистецького та інформаційно-бібліотечного спрямування, осередку духовності й культури, відомого освітніми, науковими та мистецькими здобутками далеко за межами України. Завдяки йому заклад вищої освіти докорінно змінився, набув статусу академії та IV, найвищого, рівня акредитації, став одним із провідних вітчизняних освітніх, наукових, творчих центрів мистецько-культурологічного та інформаційно-бібліотечного профілю. У ХДАК створено перші в Україні кафедри культурології та мистецтвознавства, аспірантуру з 9 наукових спеціальностей, докторантуру з 4 наукових спеціальностей, 2 спеціалізовані вчені ради із захисту докторських (кандидатських) дисертацій у галузях культурології, мистецтвознавства та соціальних комунікацій, у яких захищено 41 докторську і 193 кандидатських дисертації; виходять друком два авторитетні збірники наукових праць: "Вісник Харківської державної академії культури", "Культура України", затверджені МОН як наукові фахові видання. Від 2016 р. ХДАК разом із Державною науковою установою "Книжкова палата України імені Івана Федорова" є співзасновником фахового науково-практичного журналу "Вісник Книжкової палати".

Завдяки таланту, авторитету, енергійності й цілеспрямованості В. Шейка докорінно змінився зміст і структура освітнього процесу.

Замість двох — нині у структурі академії 6 факультетів, 24 кафедри, Центр міжнародної освіти і співробітництва, Центр безперервної освіти, Центр забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку, підготовчі курси, потужна бібліотека, комп'ютерні класи. Науковий ценоз викладачів зріс з 20 до 70%. В академії працюють 45 докторів наук, професорів, 106 кандидатів наук, доцентів, 1 дійсний член Національної академії мистецтв України, 24 викладачі, які мають державні почесні звання народного, заслуженого артиста, заслуженого діяча мистецтв, заслуженого працівника культури, заслуженого журналіста України. Енергійний і креативний керівник нового покоління, В. Шейко самовіддано працює, надихаючи колектив на новітні, стратегічно важливі звершення.

Завдяки інноваційному мисленню ректора ХДАК значно розширив спектр освітніх послуг. Кількість спеціальностей зросла з 2 до 11, а освітньо-науковий процес проводиться за 7 галузями знань. Серед 11 спеціальностей: 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, 034 Культурологія, 061 Журналістика, 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство, 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, 053 Психологія, 242 Туризм, 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво, 024 Хореографія, 025 Музичне мистецтво, 026 Сценічне мистецтво.

Навчання студентів здійснюється за 27 освітньо-професійними програмами: менеджмент культури; фундаментальна та прикладна культурологія; реклама та зв'язки з громадськістю в соціокультурній сфері; соціальна та культурна журналістика; музейно-екскурсійна діяльність; інформаційна та документаційна діяльність; управління цифровою інформацією; психологія; туризмознавство; оператор телебачення; режисура телебачення; телерепортерство; фотомистецтво та відеографія; народна хореографія; бальна хореографія; сучасна хореографія; академічний спів; естрадний спів; оркестрові, духові та ударні інструменти; оркестрові струнні інструменти; музичне мистецтво естради; народні інструменти; народний спів; хорове диригування; фортепіано; акторське мистецтво драматичного театру і кіно; режисура шоу та арт-проектів.

Академія здійснює підготовку майстрів за 11 спеціальностями, а докторів філософії — із 3 наукових галузей і спеціальностей.

За ініціативи та безпосередньої участі В. Шейка в академії організовані й успішно функціонують широковідомі мистецькі колек-

тиви: естрадно-симфонічний оркестр та академічний хор, оркестр народних інструментів, навчальний театр і телевізійна студія, ансамбль народної музики "Стожари", фольклорний гурт "Фарби", ансамблі народної музики "ЦимБанДо" та "Чудофія", театр народного танцю "Заповіт", ансамбль сучасного танцю "ЕСТЕТ", студентський театр естрадної пісні "СТЕП", що демонструють своє мистецтво в Україні й далеко за її межами.

Повною мірою розкрився талант ректора В. Шейка не тільки як сучасного обдарованого організатора-менеджера, натхненника наукових здобутків навчального закладу, а і як яскравого вченого-дослідника, який власним прикладом надихає науковців на плідну, копітку працю. Повсякденні турботи про долю ХДАК, що потребують багато часу й енергії, не змогли завадити його плідним науковим пошукам, зростанню наукового доробку.

Василь Миколайович — людина невичерпної творчої енергії, фундатор і загально визнаний лідер культурологічної школи України. Вражає його рекордна наукова продуктивність: понад 900 праць із питань теорії та історії української й світової культури, теорії цивілізаційної еволюції в добу глобалізму, української інтелігенції, розбудови теоретико-методологічних засад культурології, поміж яких — понад 40 монографій, підручників, навчальних посібників, за якими навчалася й донині навчається вся культурологічна Україна.

Серед найпопулярніших праць ювіляра виокремимо такі: "Організація та методика науково-дослідницької діяльності" (1998, 2002—2006, 2008, 2011), "Історія української культури" (2001), "Історія художньої культури" (1999—2004, тт. 1—12), "Історія української художньої культури" (1993, 2003, тт. 1—2), "Культура. Цивілізація. глобалізація" (2001, у 2-х т.), "Історико-культурологічні аспекти психоаналізу" (2001), "Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX — початок XXI ст.)" (2005), "Еволюція художніх і літературних об'єднань України: історико-культурологічний вимір" (2008), "Історія української культури" (2009—2013), "Культура та цивілізація в історико-культурній думці України в добу глобалізації" (2009), "Філософія української національної ідеї та Микола Хвильовий: історико-культурологічний аспект" (2010), "Історія культури Слобідської України" (2011, 2012), "Культурологія" (2012), "Культура

України в глобалізаційно-цивілізаційних вимірах (історико-методологічні аспекти)" (2011), "Наукова творчість у галузі культурології і мистецтва" (2016) та інші.

В останні п'ять років В. Шейко нарощує публікаційну активність. Вийшли друком 60 праць, серед яких: 4 монографії, 1 навчальний посібник, 37 наукових і 8 вступних статей методологічного характеру, 6 рецензій, 4 інших матеріали наукової та публіцистичної спрямованості. Особливої уваги варта остання фундаментальна монографія "Інтелігенція і влада в часи Української революції 1917—1921 років" і навчальний посібник "Культурологічні та мистецтвознавчі дослідження: теорія і методологія".

Грунтовна монографія В. Шейка "Інтелігенція і влада в часи Української революції 1917—1921 років" (Харків : ХДАК, 2020) є результатом багаторічної плідної праці вченого. Автор визначає мету цього історико-культурологічного дослідження як "способу аналізу комплексу проблем, пов'язаних із соціальним та моральним статусом старої інтелігенції, її взаєминами і настроями стосовно різних влад і режимів, включаючи і радянський, часів Української революції 1917—1921 років"¹. Основну увагу В. Шейко спрямовує на висвітлення долі не лише старої інтелігенції як специфічної соціальної спільноти, а й на представників її окремих груп. Важливим моментом у вивченні означеної проблематики є використання маловідомого чи зовсім не відомого матеріалу центральних і місцевих архівів України, що вперше вводиться до наукового обігу. Немає сумніву, що ця фундаментальна праця відіграє важливу роль у подальших наукових розвідках із питань історії української культури, буде корисною для істориків, культурологів, учених-гуманітаріїв, митців, працівників закладів культури, студентів, аспірантів, докторантів, викладачів ЗВО культурологічно-мистецького профілю та всіх, хто цікавиться історією культури України.

Заслуговує на увагу навчальний посібник "Культурологічні та мистецтвознавчі дослідження: теорія і методологія" (В. М. Шейко, Н. М. Кушнарченко, Харків : ХДАК, 2020), у якому вперше здійснено принципове переорієнтування культурологічно-мистецтвознавчих студій із монодисциплінарної та міждисциплінарної до трансдисциплінарної парадигми.

¹ Дяченко М. Інтелігенція та влада в Україні: історико-культурологічний аналіз малодосліджених проблем. Вісник Книжкової палати. 2021. № 1. С. 21—24.

Виваженою й логічною є структура навчального посібника, яку складають п'ять ґрунтовних взаємопов'язаних розділів: 1. Специфіка науково-дослідницької діяльності; 2. Методологія культурологічного дослідження; 3. Теоретико-методологічні засади дослідження мистецтва; 4. Методологія і методи музикознавчого дослідження; 5. Самобутність наукових шкіл культурологічного і мистецького спрямувань.

В. Шейко зосереджує увагу на висвітленні проблем, пов'язаних зі структурою, організацією та методологією наукової творчості в культурологічно-мистецькій галузі. У посібнику докладно розкрито сутність та особливості використання філософської, загальнонаукової й конкретнонаукової (спеціальної) методології в культурологічних і мистецтвознавчих дослідженнях, розглянуто концептосферу музикознавства, виявлено специфіку наукових шкіл культурологічно-мистецького спрямування. Значну увагу автор приділив теоретико-методологічним засадам дослідження як культурологічних проблем, так і окремих видів та жанрів мистецтва.

Праці, видані В. Шейком останніми роками, стали помітною подією в науці та житті освітянської спільноти, відкрили нові сенси, підвищили рівень адекватності розуміння освіти в контексті суспільного розвитку. А підготовлені та оприлюднені ним щорічні доповіді на серпневих зборах колективу ХДАК можна розглядати як розгорнуту стратегію розвитку українського закладу вищої культурологічно-мистецької, бібліотечно-інформаційної, гуманітарної освіти.

Василь Шейко — розробник фундаментальної НДР "Українська культура: історико-культурологічні виміри", яку ХДАК здійснював разом з Інститутом культурології Національної академії мистецтв України; науковий керівник загальноакадемічної НДР "Вітчизняна та світова культура: історико-теоретичні аспекти". Василь Миколайович ініціює та очолює численні наукові симпозиуми, конференції, круглі столи, майстер-класи. Серед найпопулярніших — міжнародні та всеукраїнські наукові конференції "Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку", "Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття", "Герменевтика в науках про дух", "Пам'яткоохоронні традиції Слобожанщини" та інші.

Ідеї, що надихають, поліфонія дослідницької думки, оригінальні концептуальні структури пуб-

лікацій, академічна добросесність гуртують навколо Василя Миколайовича широкий загальний дослідників. Важливим свідченням авторитетності вченого-лідера, високого наукового потенціалу, дослідницької продуктивності, критерієм оцінювання ефективності наукової діяльності В.Шейка є показник цитованості його праць вітчизняною і світовою науковою спільнотою. Сьогодні у дослідника h-індекс = 16 — це найвищий показник цитованості в галузі. Учений посідає перше місце серед вітчизняних культурологів, випереджає за кількістю посилань за відомчою ознакою, лідирує серед колег-культурологів, які працюють в установах і закладах, підпорядкованих Міністерству культури та інформаційної політики України. За інституційною ознакою В.Шейко очолює рейтинг викладачів-культурологів Харківської державної академії культури та є беззаперечним лідером наукового культурологічного простору України.

Василь Миколайович — засновник і лідер потужної наукової школи в галузі культурології та мистецтвознавства, очолює колектив дослідників, яких об'єднує спільність підходів до розв'язання наукових проблем, стиль роботи, мислення, ідеї та методи їх реалізації. Під його науковим керівництвом захищено 20 дисертацій: 5 докторських і 15 кандидатських. Сотні докторантів, аспірантів, студентів вважають себе його учнями, послідовниками та прихильниками.

У 2006 р. В.Шейко успішно реалізував дослідницький проєкт із введення в Україні двох нових наукових галузей: "Культурологія" та "Соціальні комунікації", організував і взяв безпосередню участь у розробленні номенклатури нових наукових спеціальностей, їхніх паспортів, формул та напрямів наукових досліджень, програм вступних і кандидатських іспитів, затверджених Кабінетом Міністрів України й МОН, які високо оцінила наукова громадськість. Василь Миколайович є головою експертної ради з культурології та мистецтвознавства МОН, першим президентом Української асоціації культурологів.

Досягнення ХДАК в освітньо-науковій і творчо-виконавській діяльності набули міжнародного визнання. Академія стала членом кількох міжнародних освітніх організацій, зокрема Європейської асоціації бібліотечно-інформаційної освіти та наукових досліджень (ЄВКЛІД), Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА), Організації Європейської співдружності в галузі бібліотечної та інформаційної освіти (BOBCATSSS), а 2005 р. В.Шейко в Болонії підписав Велику хартію університетів, що підтвердило долучення академії до європейського освітньо-наукового простору. Василь Миколайович є дійсним членом багатьох міжнародних академій, неодноразово брав участь у міжнародних симпозиумах і читав лекції у США, Великій Британії, Німеччині, Нідерландах, Данії, Болгарії, Польщі, Словаччині, Угорщині, Китаї.

За особисті заслуги перед українським суспільством, вагомий особистий внесок у розвиток освіти, науки та культури В.Шейка нагороджено почесними відзнаками Міністерства освіти України (1992), Міністерства культури і мистецтв України (2002), Харківської облради (2009), Почесною грамотою Верховної Ради України (2004), Срібною та Золотою медалями Національної академії мистецтв України (2009, 2012), Срібним хрестом "Козацька єдність" II ступеня (2003), ювіляр є повним кавалером ордена "За заслуги".

Нині Василь Миколайович Шейко — лідер, на якого орієнтуються й рівняються. Він сповнений численних стратегічно важливих ідей щодо підвищення якості вищої культурологічно-мистецької й інформаційно-бібліотечної освіти та науки України, прагне до зростання іміджу Харківської державної академії культури, базованому на власному багатогранному таланті, багатовекторному й багаторічному плідному досвіді авторитетного ректора-керівника, вченого, освітянина.

Зичимо ювіляру міцного здоров'я, натхнення, примноження здобутків в усіх напрямках плідної діяльності, подальших успіхів у реалізації невичерпного творчого потенціалу!

Надійшла до редакції 17 березня 2022 року